

ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ

Т. В. Кравченко

СІМ'Я ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ДИТИНИ

Сім'я – одна з найдавніших форм спільності людей з часів первісного ладу, в якій відтворюється населення та спосіб його життя, – є середовищем формування й розвитку особистості, .

Інститут сім'ї досліджують різні науки, тож визначення поняття «сім'я» різняться між собою. Демографи (наприклад, В. А. Головенько, І. О. Курило, Г. Ю. Швидка, П. Є. Шевчук) переважно розглядають сім'ю як сукупність осіб, що спільно проживають, формують сімейний бюджет, об'єднані родинними зв'язками. Економісти (С. О. Гудзинський, І. Калачова, В. І. Куценко, О. В. Позняк, І. О. Прокопа) завважають системний характер сімейних стосунків і схиляються до трактування сім'ї як невеликої соціальної групи, «клітини» соціальної структури, в процесі функціонування й розвитку якої проявляється найбільш істотно в соціально-економічних стосунках. Соціологи (О. І. Антонов, С. І. Голод, М. Мацьковський, В. М. Медков, О. Г. Харчев), психологи (Н. В. Абдюкова, М. Г. Алексєєва, В. Єрмаков, В. С. Заслуженюк, З. Г. Кісарчук, С. Кондратьєва, В. С. Семиченко, Л. Синютка та ін.) розглядають сім'ю як малу соціальну групу, засновану на шлюбі або кровній спорідненості, члени якої взаємодіють задля задоволення своїх інтересів і потреб.

У тлумаченні російського соціолога О. Г. Харчева сім'я постає як «історично конкретна система взаємин між по-

дружжям, між батьками й дітьми, як мала соціальна група, члени якої пов'язані шлюбними або родинними стосунками, спільністю побуту і взаємною моральною відповідальністю, і соціальна потреба в якій зумовлена потребою суспільства у фізичному й духовному відтворенні населення» [14, 75]. Згодом дослідник запропонував систему поглядів на сім'ю як стосунки, «через які і завдяки яким здійснюється відтворення людини, суспільний механізм цього відтворення» [15, 27].

До цього трактування певною мірою близьке визначення сім'ї, яке запропонував С. І. Голод [7, 5]. Концепція дослідника спирається на гуманістичний підхід і наголошує на потребі врахування індивідуально-особистісної складової сімейного колективу, тому її автор розуміє сім'ю як сукупність індивідів, поєднаних хоча б одною із трьох характеристик стосунків: кровною спорідненістю, породженням та якістю. Переважання котроїсь із них зумовлює конструювання того чи того типу сім'ї на певному етапі історичного розвитку: 1) патріархального, або традиційного (кровно-родинні стосунки); 2) дітоцентристського, або сучасного (дітонародження) та 3) подружнього, або постсучасного (якість, особистісна взаємодія).

Сім'я, переконані А. І. Антонов та В. М. Медков, – «це заснована на загальносімейній діяльності спільність людей, пов'язаних узами шлюбу, батьківства, кровної спорідненості, яка відтворює населення, забезпечує спадковість сімейних поколінь, а також здійснює соціалізацію дітей і підтримує життєдіяльність членів сім'ї. За такого підходу враховано всі етапи існування сім'ї, а також її найважливіші функції з формування й розвитку дитини, забезпечення її соціалізації [6, 66]. Відношення «шлюб – батьківство – спорідненість», яке запропонували ці дослідники, передбачає певне утворення, сталість якого зумовлено зазначеними характеристиками, внутрішньо-сімейними зв'язками. В ієрархії функцій сім'ї та за інтегральним показником сімейного способу життя, на думку вчених, провідне місце посідає дітонародження («потреба в дітях»), що доповнюється вихованням дітей [Там само].

Б. Ковбас та В. Костів розглядають сім'ю як «динамічну